

H A J N A L A D U N A - P A R T O N

Bogdánfi Sándor

Szótlanul ballagtunk, hosszú, kimért léptekkel, cél és irány nélkül, mintha a szél sodort volna bennünket ide-oda, a járdáról az útestre és vissza, mint a faleveleket.

Hajnalodott már, amikor a Duna-partra értünk. A péterváradi erőd mögül előbújtt a nap, s megvilágította Gyurka gyűrött arcát, karikás szemét, kócos haját.

Leültünk egy padra, s rágyújtottunk talán a századik cigarettára.

Egész éjszaka dolgoztunk. Kovács Andrással, a Dolgozók akkori főszerkesztőjével hármásban készítettük a lap végleges tervét. Valami újat akartunk csinálni, minőségben és tartalomban újat és merészet, szocialista újságot, forradalmi újságot, de nem egy-egy hatósági személy, hanem az olvasó igényeinek kielégítésére.

Gyurkát könnyen megnyertük az ügynek. „Benne vagyok” — mondta. „Meglátjátok, tudunk mi jó lapot csinálni. Itt úgyis csak az újság számít, s így lesz ez még sokáig. A *Hídat*, a könyveket csak kevesen olvassák, a nép gondolatait és ízlését még mindig csak az újság és a rádió formálja.”

Heteken át levelezett írókkal, új fejléceket tervezett, felcímekeket, címekeket, illusztrációkat rajzolt, írt cikket, tanulmányt, sőt riportot is az új Dolgozókbá.

Azon az utolsó éjszakán Kovács András lakásán temérdek cigarettá, fekete és ital mellett készítettük el a lap tükrét.

Nem voltunk megelégedve.

Minden írásban találtunk valami kivetnivalót, egy-két fontos írás nem futott be, a hely is kevés volt a tizenkét oldalas újságban, s a kiszorított anyag ott hevert félredobva, mint a lehullott gyümölcs.

— Az újság mindig tökéletlen — mondta Gyurka fanyar mosollyal. — Ez a lényege.

András, a felelős szerkesztő sápadtan hallgatta Gyurka szavait, s újra töltött.

Lehajtottuk az utolsó pohárka konyakot, aztán zsebre tettem a tükröt, s Gyurkával nekivágtunk az éjszakának. Így jutottunk ki a Duna-partra. Ültünk a padon, nagyokat szívtunk, nagyokat köhögünk, olykor-olykor egymásra néztünk bizalmas, cinkos pillantásokat váltva, de nem szóltunk egy szót sem. Gyurka maga elé meredve sokáig fürkészte a túlsó partot, mintha onnan várna valamit, aztán a

nap felé emelte tekintetét, s tágra nyitott, vörös szeméből lassan folydogálni kezdtek a könnyek. Csorogtak végig az arcán, az állán, de ő nem mozdult, zsebkendőt sem vett elő, csak nézett maga elé, s hagyta, hogy arcát elborítsák a sós cseppek. Átöleltem, magamhoz vontam. Rám borult és zokogott.

Tíz évig csináltuk együtt a lapot. Tíz évig szerettük egymást végzetesen és komolyan, szenvedélyesen és hűségesen, ahogyan csak férfiak szerethetik egymást, s együtt szerettük azokat is, akik nem mindig szerettek, nem mindig értettek meg bennünket. Nagy akarások jelezték barátságunk útját, de emberi esendőségünk, botlásaink, erőtlenségünk és tévedéseink folytán nemegyszer csak délibábokat kergettünk.

A lap hétről hétre elkészült, s Lázár Peti, a műszaki szerkesztő minden szerdán Gyurkához látogatott a kéziratokért, a rajzokért. Gyurka alig mozdult ki otthonról. Képei és könyvei, jegyzetei és kéziratjai között élt. Látogatóinak feketét főzött hatalmas íbrikben, rajzait mutogatta, és felolvasta legújabb írását. Naponta hosszú telefonbeszélgetéseket folytatott azokkal, akikkel nemcsak a telefondrót kötötte össze.

Hallomásból tudta meg, ha dicsérték, ha szidták.

Gyűlölni nem tudott senkit. Mindig valami ellen, nem pedig valaki ellen hadakozott. Keserveit haligatással gyógyította.

Volt benne egyfajta tanáros póz — írásaiban is fellelhető —, s ez abban a meggyőződésében gyökerezett, hogy századokon át szolgálásra, alázatra nevelt népünket igényességre kell szoktatni.

Budapesti nagy csalódása után magába zárkózott teljesen. A feloldódás csak közvetlenül a halála előtti hetekben kezdődött meg — újra tervezni, álmodni, akarni kezdett.

Félve mondom ki, de kimondom, Gyurka várta a halált. Nemegyszer szólt róla, mint köznapi dologról, levegőről vagy kenyérről, valamiről, ami illő tartozéka a közegnek, amelyik fenntart bennünket munkában és tépelődésben, emésztő fáradozásban, rengeteg fekete és cigaretta, rengeteg bántás, kevés biztatás közepette.

Várta a halált, bármely pillanatban, a rajz egy-egy vonalát megtörő, a mondatot félbeszakító halált, vagy talán olvasás közben ér majd egyszer — mondotta —, valami izgalmas résznél, amelyet csak így, csak azonnali elmúlással, megszűnéssel lehet rögzíteni, megörökítve az idegszálak utolsó jelzéseit. Írásaiban gyakran foglalkozott a halállal, s kedvenc olvasmányja is Márai *Szindbád hazatér* című regénye volt, nem azért, mert Márai írta, hanem mert Krúdy Gyula haláláról, az író haláláról szól.

Kétszer sírt a vállamon. Akkor, ott a Duna-parton nem tudtam, mi váltotta ki belőle a könnyeket, az elvégzett munka feszültsége vagy valami más.

Nem kérdeztem tőle semmit. Amikor elcsendesedett, felálltunk a padról, s elkísértem haza.

— Gyere fel egy feketére.

— Nem, Gyurkusom, elég volt. Megyek a nyomdába tördelni.

— Eredj — mondta az órá oly jellemző ajkbiggyesztéssel.

Álltam a kapu előtt, megvártam, amíg a lépcső kanyaránál visszafordult és mosolyogva intett, aztán apró termete eltűnt a magasban.